

Блага І.О.,
Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ
Науковий керівник: Луцький Р.П.,
доктор юридичних наук, професор,
директор Науково-дослідного інституту
імені Академіка Івана Луцького
Університету Короля Данила,

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ РОЗПОДІЛУ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Сучасне політичне та правове життя кожної держави невід'ємно пов'язане з функціонуванням органів державної влади. Органи державної влади відіграють важливу роль у визначенні та реалізації політики, регулюванні суспільних відносин та забезпеченні прав і свобод громадян. Згідно із ст. 6 Конституції України, розрізняють органи законодавчої, виконавчої і судової влади. Кожний з цих видів є підсистемою єдиної системи державних органів України [5].

Принцип розподілу влади є важливим елементом демократичного управління та основою правової держави. Він гарантує свободи громадян та забезпечує ефективне функціонування державних інституцій. На думку В. Забарського, принцип розподілу державної влади не є її основною умовою, а виконує виключно функціональну роль, що полягає у виконанні таких завдань: а) створення інституційної основи для суперництва між окремими суб'єктами влади; б) забезпечення контролю над державними органами; в) запобігання небезпечній концентрації влади в руках окремих державних структур; г) забезпечення ефективного функціонування влади і управління [3, с. 30].

Пехник А. В. стверджує, що Українська держава перебуває у перехідному стані, а дисбаланс між виконавчою та законодавчою гілками влади, нечіткість розподілу повноважень між ними створюють перешкоди на етапі демократичної консолідації. Для стабілізації політичної ситуації та утвердження стійкого конституційного ладу важливо правильно розуміти завдання та механізми розподілу державної влади. Протягом останніх десятиліть відносини між трьома гілками влади (законодавчою, виконавчою та судовою) зазнали змін, внаслідок чого виконавча та законодавча гілки стали більш залежними одна від одної. Повноваження законодавчої влади щодо притягнення виконавчої влади до відповідальності значно ослабилися [6, с. 37–38].

«Інституційна незалежність судової влади є складним та багатогранним явищем, оскільки означає недопущення будь-якого неправомірного стороннього впливу на судову владу, повноцінну її автономність від інших гілок влади, а гарантування такої незалежності пов'язане із забезпеченням суддівської незалежності в усіх її аспектах та проявах, дотриманням гарантій незалежності й недоторканності суддів у повному обсязі», – зазначає Городовенко В. В. [1, с.85]. Однак в Україні проблема політичного впливу на суди залишається актуальною. Судова система часто залежить від політичних і економічних інтересів, що підриває її здатність бути неупередженою та об'єктивною. Призначення суддів часто відбувається під політичним тиском, а судові рішення іноді відповідають не принципам правосуддя, а політичним чи фінансовим впливам. Підтримка інституційної незалежності судової влади є важливою умовою для реалізації принципу розподілу влади, дотримання верховенства права та права на справедливий суд, що вказує на її важливість у конституційно-правовому контексті.

Важливою проблемою реалізації принципу розподілу влади в Україні є дисбаланс між виконавчою та законодавчою гілками влади. Між Президентом,

Кабінетом Міністрів і Верховною Радою часто виникають конфлікти через відсутність чітко розмежованих повноважень. Найчастіше суперечки виникають під час політичних криз, коли боротьба за владу між парламентом та президентом веде до блокування важливих рішень або до нестабільності в країні.

Актуальною залишається проблема корупції в Україні, оскільки вона впливає на усі гілки влади, підриває їхню незалежність та ефективність. Як стверджує Дяченко З. Є.: «сучасний європейський досвід доводить, що механізми протидії корупції працюють тільки в тій державі, де реалізована адміністративна реформа, у процесі якої будуть конкретизовані та законодавчо визначені місце, роль та повноваження окремих елементів механізму держави відповідно до принципу розподілу влади [2, с. 83]. Для ефективної реалізації принципу розподілу влади необхідно впроваджувати антикорупційні реформи, які включають забезпечення прозорості державних рішень, ефективне функціонування системи стримувань і противаг.

Система стримувань і противаг є основою стабільного функціонування системи державної влади. Законодавча влада контролює виконавчу через процедуру ухвалення бюджету та парламентські запити. Виконавча влада здійснює виконання законів, ухвалених парламентом, а судова влада може скасувати рішення виконавчої або законодавчої влади, якщо вони суперечать Конституції. Хоч теоретично кожна гілка влади повинна контролювати та обмежувати інші, проте на практиці цей механізм часто не працює належним чином. Парламент не завжди ефективно контролює діяльність уряду, а виконавча влада може впливати на судову через процедури призначення суддів або тиск на суддівський корпус. Крім того, зміни у складі уряду або парламенту часто призводять до того, що нові посадовці намагаються використувувати свій вплив для закріплення влади, що підриває систему взаємоконтролю. Необхідно також звернути увагу на те, що значна частина посадовців не підтримують посилення незалежності судової влади або підвищення ефективності парламентського контролю через потенційні ризики втрати своїх привілеїв та можливості впливати на прийняття рішень.

На сучасному етапі державотворення в Україні особливо актуальною є проблема досягнення оптимальної моделі організації державної влади. Для успішної реалізації принципу розподілу влади важливо забезпечити баланс між гілками влади, розвивати інституційну незалежність судової влади та протидіяти корупції. Дефіцит конструктивного діалогу між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади призводить до затримок у прийнятті рішень і реалізації ініціатив, які можуть покращити життя громадян.

Козинець О. та Пророченко В. акцентують увагу на необхідності взаємодії всіх гілок влади, підкреслюючи, що їхня синергія забезпечує ефективність прийняття рішень. Важливо, щоб ці гілки не лише доповнювали одна одну, а й активно співпрацювали для створення стратегій, які сприятимуть розвитку держави. Узгоджене функціонування гілок влади формує політичний організм, здатний не лише забезпечувати стабільність, але й реагувати на зміни у суспільстві [4, с.169].

Отже, призначення принципу поділу влади на три гілки полягає в організації та функціонуванні державних органів, що має на меті розподіл і балансування державних та владних повноважень між різними органами. Реалізація принципу розподілу влади забезпечує взаємний контроль, виключає можливість узурпації влади, тобто концентрацію всіх або більшої частини повноважень в одному державному органі чи конкретній посадовій особі, а також запобігає свавільним діям. Актуальними проблемами залишаються дисбаланс між гілками влади, недостатня ефективність механізмів контролю та співпраці, недостатня автономія судової влади тощо. Вирішення зазначених проблем стане запорукою стабільності політичної системи України та сприятиме розвитку правової держави.

Список використаних джерел:

1. Городовенко В. В. Інституційна незалежність судової гілки влади в Україні: конституційно-правовий аспект. *Вісник Конституційного Суду України*. 2021. № 1. С. 81-92. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/download%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/download%20(1).pdf).
2. Дяченко З. Є. Вплив корупційних проявів на розвиток України як сучасної європейської держави. *Український дослідницький простір в умовах війни: адаптація й перезавантаження технічних і юридичних наук*. Харків-Рига, 2022. С.81-83.URL: <https://dspace.library.khai.edu/xmlui/bitstream/handle/123456789/2767/Dyachenko.pdf?sequence=1>.
3. Забарський В. Принцип поділу влади в українському державотворенні. *Юридичний вісник*. 2014. № 31. С. 29-35.
4. Козинець О., Пророченко В. Становлення та розвиток теорії поділу влади в історії світової політико-правової думки. *Теорія держави та права*. 2020. №1. С. 165-169. URL: <http://surl.li/tbdope>.
5. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Пехник А. В. Розподіл влади: сучасний погляд. *Актуальні проблеми політики*. 2017. Вип. 60. С. 37-48. URL: <http://surl.li/nknxho>.